

ZK 3 ontmoet ZK 4

Komend weekend vindt er een unieke ontmoeting plaats in Zoutkamp. Twee voormalige beurt- en vissersschepen met een bijna identieke, parallelle geschiedenis ontmoeten elkaar dan in Zoutkamp. Beide schepen zijn dan voor het publiek toegankelijk.

Beurtschepen

De Zoutkamp 4 is het bekende museumschip van het visserijmuseum Zoutkamp, waarmee jaarlijks vele tochten worden gemaakt, ondermeer over het Reitdiep en naar de Engelsmanplaat. Minder bekend is dat de ZK 4 gebouwd is als beurtschip. Kenners zullen die vroegere herkennen aan de 'steilsteven' de verticale voorsteven van het schip. Dit schip gleed in 1921 als een 'staalijzeren motorboot', genaamd 'De Vooruitgang', van de werf van Jan Oebeles van der Werff te Drachten. Het was gebouwd in opdracht van Bouwe Schroor, beurtschipper te Beetsterzwaag, om dienst te doen op de routes van zijn woonplaats naar Leeuwarden en Sneek. Beurtschepen vervoerden destijds tijdens geregelde diensten tussen verschillende dorpen en steden allerhande vracht, variërend van onderbroeken tot contant geld en van meubilair tot vee en van voedsel en drank tot gereedschappen en ... Een motorboot betekende een grote vooruitgang waar de schipper het voorheen met een zeilschip moest doen, dat vaak ook nog eens voortgetrokken moest worden met een jaaglijn.

De ZK 3, oorspronkelijk – en nu weer – 'De Rot' geheten, is een oudere versie van een beurtschip. Dit was nog wel een zeilschip, een skûtsje. Het bijzondere aan De Rot was, dat het eerste ijzeren skûtsje was, dat in Friesland is gebouwd. Het gleed in 1887 van de werf van Jacob Mulder in Vierverlaten, bij de stad Groningen. De opdrachtgevers waren twee herbergiers uit het Friese dorp De Rottevalle, zo'n 6 kilometer noordelijk van Drachten. Beiden bezaten voordien elk een houten skûtsje, dat ze inruilden bij de nieuwbouw. 'De Rot' werd ingezet om onder andere marktwaar van De Rottevalle naar Leeuwarden te vervoeren. Een saillant detail is, dat het een bijzonder snel scheepje bleek te zijn, waarmee in de periode 1891-1908 meerdere prijzen werden gewonnen bij het skûtsjesilen.

Andere functie

In de jaren twintig van de 20ste eeuw kwam het vervoer 'per as', het wegverkeer met motoraandrijving, snel opzetten. Tijdens het Interbellum werden vrachtauto's een algemeen verschijnsel. Het veel snellere en doelmatiger autoverkeer verdrong in snel tempo dat over het water. Beurtschepen maakten in rap tempo plaats voor vrachtauto's. Zo raakten heel wat van deze vaartuigen buiten bedrijf als vrachtvervoerder en kwamen zo beschikbaar voor een nieuwe bestemming. Zo kregen heel wat voormalige beurtschepen en – scheepjes een nieuwe toekomst als vissersschip. De beurtschepen hadden een geringe diepgang om de binnenwateren te kunnen bevaren en waren daardoor ook zeer geschikt voor de visserij op de Lauwerszee en de Waddenzee. De 'Rot' kreeg in 1927 een nieuwe functie als vissersschip 'ZK 62', genaamd 'Twee Gebroeders', onder Gerrit de Vries, die er met een tweekoppige bemanning de sprotvisserij mee uitoefende.

Het beurtschip van Schroor bleef langer als zodanig in dienst. In 1946 voer het onder Theo Schroor nog steeds zijn diensten van Beetsterzwaag op Leeuwarden en Sneek. Wel had de familie Schroor in 1940 ook al een vrachtauto aangeschaft die goederen vervoerde. Het jaar 1946 was ook het jaar waarin de firma Schroor volledig overstapte op het vervoer per as. De 'Vooruitgang' werd overgenomen door de Harlinger firma van Lodewijk en Herrema die het inzette voor de beurtvaart

Franeker-Leeuwarden v.v. Vanwege de vele concurrentie op deze route werd het schip al in 1950 weer in de verkoop gezet. Nieuwe eigenaar werd de Zoutkamper Georgius Brian die het schip, dat hij 'Albatros' doopte, aanpaste voor de garnalenvangst.

ZK 3 en ZK 4

De ZK 3, voorheen 'De Rot' had inmiddels een bewogen geschiedenis achter de rug. Het schip was in 1944 gevorderd door de Duitse Wehrmacht. Overigens was dat een lot wat heel wat vissersschepen ten deel viel. De schepen werden aangepast om bijvoorbeeld te dienen als 'nevelwerper'. Hoe de ZK 3 na de bevrijding is teruggekeerd, is niet goed duidelijk. Heel wat vissers gingen op zoek naar hun schepen in Duitse zeehavens en vonden ze soms als wrak, maar soms ook in een betere ... terug. De ZK 62 werd op 31 oktober 1945 vrijgegeven te Delfzijl. De ZK 62 'Twee Gebroeders' ging varen onder Jan de Vries met een garnalenkor, trawl-net en sardienkuil op de Waddenzeer en de Noordzee. Het registratienummer ZK 62 werd in 1948 omgezet naar ZK 1 en nog datzelfde jaar veranderd in ZK 3. De naam 'Twee gebroeders' werd gehandhaafd. Uiteindelijk werd het scheepje in 1952 uit de vaart gehaald en vervangen door een nieuwer schip.

De ZK 4 viste in de eerste helft van de jaren vijftig onder Brian met twee garnalenkorren. Beide schepen zijn dus enkele jaren gelijktijdig in dienst geweest als vissersschip. Overigens werd – evenals de ZK 3 – in de naoorlogse periode ook de ZK 4 ingezet voor de sprotvisserij met een ankerkuil. Het vissen daarmee gebeurde vrijwel uitsluitend ter hoogte van Oostmahorn, omdat alleen daar de stroming hard genoeg was. Sprot, een haringachtig visje dat gerookt werd gegeten, werd meest gevangen in november en december, wanneer de garnalenvisserij minder rendabel was. Vanwege de vangstperiode noemde men dit de 'Sinterklaasvisserij'.

Vissersschip: exit ... naar varend erfgoed

Zoals gezegd werd de ZK 3 al in 1952 uit de vaart gehaald. Het deed daarna dienst als woonschip en raakte uiteindelijk dusdanig in verval, dat het onbewoonbaar werd verklaard en op de nominatie stond om gesloopt te worden. De ZK 4 werd in 1968 verkocht naar Delfzijl en kreeg daar een nieuw leven als de DZ 5. De naam 'Albatros' werd gehandhaafd. Tot en met 2001 werd zo de garnalenvisserij voortgezet. Via een Texelse visser keerde de DZ 5 weer terug naar Zoutkamp om daar museumschip ZK 4 'Albatros' te worden bij het Visserijmuseum Zoutkamp. De ZK 3 werd uiteindelijk gered van de slopershamer en gerestaureerd door Ruud de Haan uit Spaarndam. Vanaf 1987 is het skûtsje weer onder zeil, maar daarnaast is het ook met een motor uitgerust. Sinds 2011 is het eigendom van Stichting Freonen fan De Rot, te Rottefalle.

Zo zijn er twee unieke historische bedrijfsvaartuigen die weer de wateren bevaren. Ooit begonnen en voeren ze – zij het niet gelijktijdig – als beurtschip met als thuishaven een Fries dorp vlakbij Drachten. Daarna volgde een periode als vissersschip waarbij ze elkaar ontmoetten in Zoutkamp en gedurende een korte periode gelijktijdig als zodanig voeren. Daarna scheidden hun (vaar)wegen zich, maar binnenkort ontmoeten de voormalige ZK 3 en de ZK 4 elkaar als varend erfgoed weer in Zoutkamp!